

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน
กรณีศึกษาชุมชนวัดสังฆราชาวาส เทศบาลเมืองสิงห์บุรี¹
Public participation in environmental management
Case study of Watsangkhachavas Community, Singburi Municipality.

ศิริลักษณ์ เทียนหอม²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ (1) เพื่อศึกษาการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนวัดสังฆราชาวาส และ(2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนวัดสังฆราชาวาส เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ คณะกรรมการชุมชน ประชาชนชาวบ้าน อาสาสมัครสาธารณสุข และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนวัดสังฆราชาวาส เทศบาลเมืองสิงห์บุรี จำนวน 15 คน

จากผลการศึกษา พบว่า ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทั้งในด้านการเสนอปัญหาที่พบ เสนอแนวทางการแก้ไขและพัฒนา ร่วมกันตัดสินใจแนวทางการดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการร่วมติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง แต่ด้านการประเมินผลยังมีส่วนร่วมน้อย เนื่องจากประชาชนไม่ได้ให้ความสำคัญกับเกณฑ์การประเมินผลมากนัก สนใจแต่ผลลัพธ์ที่ได้จากโครงการ ส่วนปัญหาและอุปสรรคจากการศึกษานี้ พบว่า (1)งบประมาณในการดำเนินงานบริหารจัดการไม่เพียงพอ (2)ปัญหาที่ตั้งถังขยะ และ (3)ปัญหาการขาดแกนนำรุ่นที่สอง ในส่วนข้อเสนอแนะมีดังนี้ คือ (1)ภาครัฐควรจัดหาช่องทางตลาด และสนับสนุนการตั้งกลุ่มการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากขยะรีไซเคิล (2)ภาครัฐควรสนับสนุน และเผยแพร่แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนวัดสังฆราชาวาส และ (3)ภาครัฐควรมีการประชาสัมพันธ์ หนุนเสริมการคัดแยกขยะ การจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของประชาชน ,การจัดการสิ่งแวดล้อม

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการค้นคว้าอิสระเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรณีศึกษาชุมชนวัดสังฆราชาวาส เทศบาลเมืองสิงห์บุรี

² นักศึกษาปริญญาโท โครงการทวีปริญญาโท หลักสูตรทวีปริญญาโททางรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Abstract

The objective this research is to study (1)The operation and participation of people in environmental management of the Watsangkharachavas community; and (2)Problems and obstacles of public participation in environmental management of the Watsangkharachavas community. In this qualitative research, Using in-depth interviews to collect information, Key Informants including of the community committee, folk philosopher, village health volunteers and people living in the Watsangkharachavas community, Singburi Municipality, amount of 15 people.

The result of this study are Most people in the community are well cooperative, Both in terms of presenting encountered problems and problem's solution and development. Making decisions together that make the operations more efficient. Also, have continuous participation in monitoring the operational procedures. But in the evaluation part, there was less participation. Because the public does not pay attention much to the evaluation criteria, as they are only take an interest in the results which can receive mutual benefits and enthuse in persuasion to call others to join the groups. Therefore, the participation of the people is very important to the environment management of the community. If lack of cooperation the operation will not be successful. And lack of continuity in management. The results of problems and obstacles are (1)Inadequate operating budget; (2)Trash location problem; and (3)The problem of lacking the second generation vocal. Suggestion are (1)The government should provide marketing channels and support the establishment of a product processing group from recycled waste; (2)The government should support and disseminate environmental management guidelines for the Watsangkharachavas community; and (3)The public sector should have public relations, Waste sorting campaign ongoing environmental management in the community.

Keywords: Public participation, Environmental management

บทนำ

ในอดีตที่ผ่านมา ภาครัฐได้มุ่งเน้นการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวโดยขาดความระมัดระวัง ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายลงอย่างรวดเร็วจนขาดความสมดุล มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจนเห็นได้อย่างชัดเจนในปัจจุบัน(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2545,หน้า 10) โดยพื้นที่ในเขตเมืองมีปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญคือปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน ที่นับวันจะมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนเมือง การส่งเสริมการท่องเที่ยว และพฤติกรรมกรบริโภคของประชาชนที่นิยมความสะดวกสบายมากขึ้น โดยเฉพาะการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์และบริการสั่งอาหาร ทำให้เกิดปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น โดยในปี 2562 มีขยะมูลฝอย เกิดขึ้นประมาณ 28.7 ล้านตัน เพิ่มขึ้น จากปี 2561 ร้อยละ 3 (รายงานสถานการณ์สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2562,กรมควบคุมมลพิษ ,หน้า 8-9) และสาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือการขาดความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆและขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

จากประเด็นดังกล่าว รัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก โดยได้มีการกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี(พ.ศ. 2560-2580)(2561, หน้า 45) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้น้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยยึดหลัก 3 ประการ คือ “มีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน” มาเป็นหลักในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ที่ยึด “หลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง” และยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม

เทศบาลเมืองสิงห์บุรี ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน มีแนวทางการดำเนินการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ตามแผนพัฒนาท้องถิ่น 5 ปี อันได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งหมดเป็น 12 แนวทางคือแนวทางที่ 1 การจัดทำผังเมืองรวมจังหวัดสิงห์บุรี แนวทางที่ 2 บำรุงรักษาสภาพแวดล้อมลำน้ำ แหล่งน้ำธรรมชาติ แนวทางที่ 3 ก่อสร้างพัฒนาปรับปรุงสวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น สวนสุขภาพ สถานีบำบัดน้ำเสีย แนวทางที่ 4 จัดทำแนวเขื่อนป้องกันน้ำท่วมในพื้นที่เสี่ยงภัย แนวทางที่ 5 การบริหารจัดการขยะและสิ่งปฏิกูล แนวทางที่ 6 แก้ไขปัญหาและ การป้องกันน้ำท่วมในพื้นที่เสี่ยงภัย แนวทางที่ 7 อนุรักษ์ฟื้นฟูและส่งเสริมการปลูกป่าเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว แนวทางที่ 8 ปลูกจิตสำนึกให้เกิดความตระหนักและช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวทางที่ 9 บูรณะ ฟื้นฟูพัฒนาพื้นที่เมืองและชนบทให้น่าอยู่มีความสงบ สะอาด สะดวกและปลอดภัย แนวทางที่ 10 พัฒนาศักยภาพและสร้างประสบการณ์ในการบริหารจัดการขยะ แนวทางที่ 11 ฟื้นฟูทรัพยากรดินในพื้นที่เสื่อมโทรมและการใช้ประโยชน์ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ แนวทางที่ 12 ฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน โดยการใช้

ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำและการปลูกหญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ(แผนพัฒนาเทศบาลเมืองสิงห์บุรี พ.ศ.2561-2565 หน้า 20-21)

จากแนวทางดังกล่าว ชุมชนวัดสังฆราชาวาส ซึ่งเป็นชุมชนที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองสิงห์บุรี เป็นชุมชนต้นแบบที่มีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างได้ผล โดยการพิจารณาของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน ที่มีส่วนร่วมในโครงการต่างๆของชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ดังนั้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญอันดับแรก ในการเสริมสร้างจิตสำนึกและวางแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนวัดสังฆราชาวาส เทศบาลเมืองสิงห์บุรี รวมทั้งปัญหาและอุปสรรค เพื่อเป็นแนวทางในการสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนต่อไป

คำถามของการวิจัย

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนวัดสังฆราชาวาสเป็นเช่นไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนวัดสังฆราชาวาส
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนวัดสังฆราชาวาส

ทบทวนวรรณกรรม

- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ (2545) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็น 6 ระดับ คือ
- ระดับที่ 1 ร่วมรับรู้ หมายถึง เปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร
 - ระดับที่ 2 ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น หมายถึง ประชาชนร่วมค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ความจำเป็นและความต้องการ พร้อมร่วมแสดงความคิดเห็น
 - ระดับที่ 3 ร่วมพิจารณา ร่วมตัดสินใจ หมายถึง ร่วมพิจารณาเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับโครงการหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่
 - ระดับที่ 4 ร่วมดำเนินการ หมายถึง ร่วมในการลงทุน ร่วมในการคัดเลือกผู้ปฏิบัติงาน หรือร่วมปฏิบัติงานเอง
 - ระดับที่ 5 ร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล หมายถึง การร่วมตรวจสอบและติดตามการดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆว่าเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์หรือไม่

ระดับที่ 6 ร่วมรับผล หมายถึง การดำเนินการโครงการหรือกิจกรรมย่อมได้มาซึ่งผลประโยชน์และผลกระทบทั้งด้านบวกและ ด้านลบทั้งต่อประชาชน และต่อสิ่งแวดล้อม

สมลักษณ์ ไชยเสริฐ (2549, หน้า 142-149.) ได้สรุปแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนที่น่าสนใจ ไว้ดังนี้

1) การรับรู้ (Perception) ต้องสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนและภาครัฐ ตระหนักถึงการรับรู้ในสิทธิหน้าที่

2) ทักษะคติ (Attitude) ต้องปรับทัศนคติและสร้างความเข้าใจทั้งภาครัฐและภาคประชาชน

3) การเป็นตัวแทน (Representation) การคัดเลือกและการสรรหาตัวแทนเพื่อเข้าไปร่วมในการประสานผลประโยชน์ให้เกิดความเป็นธรรม

4) ความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) ต้องสร้างให้สมาชิกมีความจริงใจและเข้าใจในการเข้าร่วม

5) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information-sharing) สร้างกลไกเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

6) ฉันทามติ (Consensus) สร้างข้อตกลง โดยการเจรจาหาข้อยุติที่ทุกฝ่ายยอมรับกันได้โดยสันติวิธี เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่เห็นพ้องร่วมกัน

7) การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) คือ จะต้องจัดกิจกรรมที่ทำให้มีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็น

8) ความประสงค์หรือความมุ่งหมาย (Purpose) ต้องกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการมีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจน

9) การประเมินผล (Appraisal) ซึ่งผลของการประเมินผลก็จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าไปกระบวนการมีส่วนร่วม

10) ความโปร่งใส (Transparency) เนื่องจากการมีส่วนร่วมนั้นเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบการใช้ ดุลยพินิจสำหรับการตัดสินใจของหน่วยงานของรัฐ

11) ความเป็นอิสระ (Independence) จะต้องมีการยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน มีอิสระทางความคิด ความเป็นประชาธิปไตย

12) ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง (Onward-doing) เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ ความคิดใหม่ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง

13) เครือข่าย (Network) ส่งเสริมให้มีการผนึกกำลังร่วมกันของทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ในลักษณะเครือข่าย

พัทยา สายหู (2529, อ้างถึงใน ยุทธพงษ์ เข้าประมงค์, 2554, หน้า 17) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีความสำคัญและส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1) ปัจจัยที่เป็นลักษณะของโครงการ เช่น โครงการที่ประชาชนต้องการ

2) ปัจจัยที่มีลักษณะของชาวบ้านเอง เช่น ชยันชันแข็ง สามัคคี มีผู้นำดี

3) ปัจจัยที่มาจากทางราชการ เช่น เป็นโครงการสำคัญ มีงบประมาณเพียงพอ มีเจ้าหน้าที่วิชาการ สนับสนุน

4) ปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบ เช่น การคมนาคมสะดวก วัสดุพร้อม เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมจะต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างสำนึกเพื่อให้ภาครัฐและประชาชนรับรู้ปัญหา ประกอบกับการสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติ ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน หลังจากนั้น สรรหาตัวแทนของแต่ละกลุ่มเพื่อจะได้ประสานประโยชน์ให้ลงตัว แล้วสร้างให้สมาชิกมีความเข้าใจและมีความจริงใจในการเข้าร่วม สามารถทำการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันได้แล้วสร้างฉันทามติร่วมกัน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในกลุ่ม การทำกิจกรรมใดๆ จะต้องกำหนดความประสงค์หรือความมุ่งหมายในการมีส่วนร่วมให้ชัดเจน และต้องมีระบบประเมินผลจากกระบวนการของการมีส่วนร่วมทั้งหมด ปรับปรุงกลไกการทำงานให้เกิดความโปร่งใส มีความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน ที่สำคัญต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง นอกจากนี้เมื่อการทำงานภายในองค์กร ประสบผลสำเร็จแล้วก็ต้องมองหาพันธมิตรสร้างเครือข่ายเพื่อผนึกกำลังและทำงานร่วมกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนวัดสังฆราชาวาส เทศบาลเมืองสิงห์บุรี เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและโครงการที่เกี่ยวข้อง

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนวัดสังฆราชาวาส เทศบาลเมืองสิงห์บุรี ได้แก่ คณะกรรมการชุมชน ประชาชนชาวบ้าน และประชาชนทั่วไป

3. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาการดำเนินโครงการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 จนถึงปัจจุบัน

ระยะเวลาสำหรับการดำเนินการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนกันยายน ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2563

นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กิจกรรมที่ภาครัฐหรือภาคเอกชนสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ตั้งแต่ร่วมรับรู้ข่าวสาร ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล

การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน หมายถึง การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สิ่งที่อยู่รอบๆชุมชน มีผลดีต่อคุณภาพชีวิต หรือจะต้องดำเนินการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหามลพิษที่จะมีผลต่อการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างมีความสุข และปลอดภัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆของชุมชนวัดสังฆราชาวาส เทศบาลเมืองสิงห์บุรี จากนั้นนำมาสรุปผลเป็นประเด็นในแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาและบริบทของชุมชน โดยกรอบแนวคิดที่ใช้เป็นประเด็นในแบบสัมภาษณ์รายละเอียดดังนี้ คือ

- 1.1 ด้านการร่วมรับรู้ข่าวสาร
- 1.2 ด้านการร่วมคิด ร่วมวางแผน
- 1.3 ด้านการร่วมตัดสินใจ
- 1.4 ด้านการร่วมดำเนินการ
- 1.5 ด้านการร่วมรับผลประโยชน์
- 1.6 ด้านการร่วมติดตามและประเมินผล
- 1.7 ด้านการสร้างเครือข่าย
- 1.8 ด้านความคาดหวังต่อภาครัฐ
- 1.9 แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน

2. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ดังกล่าว กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 15 คน โดยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ด้วยการสอบถามในประเด็นหลักให้ครอบคลุมทั้ง 9 ส่วนข้างต้น

3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์เพื่อนำไปหาการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในประเด็นต่างๆ

4. นำเสนอข้อมูลในรูปความเรียงเชิงพรรณนา ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนวัดสังฆราชาวาส

ชุมชนวัดสังฆราชาวาส ครอบคลุมพื้นที่กว่า 309 ไร่ สภาพพื้นที่ของชุมชนเป็นที่ราบลุ่ม ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ประชาชนส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอย่างหนาแน่นเป็นแนวยาวตลอดริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และพื้นที่บางส่วนตั้งอยู่ริมถนนสายสิงห์บุรี-ลพบุรี ซึ่งเป็นถนนสายหลักมีครัวเรือนทั้งสิ้น 1,349

ครัวเรือน มีประชากรจำนวน 2,986 คน ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 15 คนประกอบด้วย คณะกรรมการชุมชน 3 คน ปราชญ์ชาวบ้าน 1 คน อาสาสมัครสาธารณสุข 8 คนประชาชนทั่วไป 3 คน

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมรับรู้ข่าวสาร

1.1 ประเด็นการรับรู้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ปรากฏว่า ชุมชนวัดสังฆราชาวาส ประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ คือ ปัญหาขยะ ปัญหาความสะอาด ปัญหากลิ่นเหม็นจากขยะ และปัญหาน้ำท่วมขังในบางพื้นที่ของชุมชน

1.2 ประเด็นประชาชนทราบข้อมูลรายละเอียดแนวทางการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

ประชาชนส่วนใหญ่ทราบข้อมูลรายละเอียดแนวทางการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมมาจากการเข้าร่วมประชุมในหลายๆเวทีซึ่งจะมีการสอดแทรกเรื่องของแนวทางการจัดการขยะอย่าง

ถูกวิธี ความสะอาดและสิ่งแวดล้อม จากการที่

ประชาชนเริ่มตระหนักและรับรู้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่เกิดขึ้นร่วมกันและประสบการณ์ที่ได้พบเห็นหรือรับทราบวิธีการจัดการขยะอย่างถูกวิธีจากแหล่งต่างๆ จึงเป็นจุดเริ่มต้นให้ประชาชนสนใจเข้าร่วมเพื่อจัดการปัญหาขยะและสิ่งแวดล้อมอื่นๆร่วมกัน

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน

2.1 ประเด็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และสาเหตุที่สนใจเข้าร่วม

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลตรงกันในส่วนของการมีส่วนร่วมประชุมทุกครั้งที่มีการนัดหมาย โดยผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 และ 7 ได้มีการเสนอแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมคล้ายคลึงกัน โดยเริ่มต้นที่เด็กนักเรียนในโรงเรียนก่อนเพื่อปลูกจิตสำนึกให้เด็กมีความรักในสิ่งแวดล้อม รักในชุมชน อบรมการจัดเก็บและคัดแยกขยะอย่างถูกวิธี เพื่อให้เด็กได้ไปสื่อสารกับผู้ปกครอง และแสดงเป็นตัวอย่งให้ผู้ใหญ่ในชุมชนได้เห็น เป็นการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนในชุมชนเห็นและตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการคัดแยกขยะในครัวเรือน โดยเสนอให้จัดโครงการขยะเพื่อน้อง เพื่อเป็นทุนอาหารกลางวันแก่เด็กนักเรียนในโรงเรียน ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7 ยังเสนอให้มีการตั้งกองทุนธนาคารขยะเพื่อสวัสดิการในชุมชนขึ้น โดยทำบัญชีไว้เป็นสวัสดิการยามเจ็บไข้ได้ป่วย ซึ่งจะมีเงินช่วยเหลือให้กับประชาชนในชุมชน ในส่วนของสาเหตุที่ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนสนใจเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง เพราะต้องการให้ชุมชนมีการพัฒนา บ้านและชุมชนสะอาด มีสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมตัดสินใจ

3.1 ประเด็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เลือกแนวทางการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ในการจัดทำแผนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ทางชุมชนจะมีการประชุมกันเพื่อมีฉันทามติร่วมกัน และลดข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนในช่วงแรกนั้นมุ่งเน้นการลดปริมาณขยะเพื่อแก้ไขปัญหาขยะที่เพิ่มปริมาณมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะใช้วิธีการรณรงค์การจัดการขยะอย่างถูกวิธีภายในชุมชน โดยเริ่มต้นจากเด็กนักเรียนในโรงเรียน วัด และบ้าน ตามลำดับ แนวทางการจัดการในช่วงต่อมาจึงเป็น การจัดตั้งกองทุนธนาคารขยะเพื่อสวัสดิการชุมชน และด้านกิจกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นส่วนที่ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้นที่ทางชุมชนพิจารณาแล้วว่าสามารถดำเนินการได้และเหมาะสมกับสภาพปัญหาและบริบทของชุมชน คือ การอบรมการคัดแยกขยะ กิจกรรมปลูกผักสวนครัวภายในบ้าน

3.2 ประเด็นการมีส่วนร่วมในการคัดเลือก ตัวแทนเพื่อเป็นคณะกรรมการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ชุมชนวัดสังฆราชาจะมีคณะกรรมการ ชุมชนที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนและได้รับการแต่งตั้งจากเทศบาลเพื่อดำเนินงานต่างๆภายในชุมชนและประสานงานโครงการต่างๆกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่แล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 กล่าวว่า แต่การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการเฉพาะโครงการจะแต่งตั้งใหม่เมื่อมีการรับโครงการมาใหม่ จะดำเนินการคัดเลือกใหม่หากโครงการนั้นยังไม่เคยทำมาก่อนหรือไม่มีความเกี่ยวข้องกับโครงการอื่น แต่ถ้าโครงการที่รับเข้ามาดำเนินการใหม่มีความเกี่ยวข้องกับโครงการเดิมจะใช้คณะกรรมการ ชุดเดิมที่ดำเนินการอยู่แล้วเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการต่อไปเพื่อความต่อเนื่อง

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมดำเนินการ

4.1 ประเด็นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแนวทางการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ปฏิบัติตามขั้นตอนการคัดแยกขยะภายในครัวเรือนอย่างถูกวิธีและสม่ำเสมอ

4.2 ประเด็นการให้ความสนใจในกิจกรรม การจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน

กิจกรรมการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่จัดขึ้นในชุมชนมีหลากหลายกิจกรรม ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า กิจกรรมการคัดแยกขยะ ประดิษฐ์ของใช้จากขยะรีไซเคิล เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจและทำได้ที่บ้าน ทั้งยังนำมาใช้ประโยชน์ได้ และกิจกรรมการทำปุ๋ยหมัก ปลูกผักสวนครัว เพราะ เป็นกิจกรรมที่ทำได้ในบ้าน และนำมาประกอบอาหารรับประทานได้อย่างปลอดภัย ไม่มีสารเคมี กิจกรรมปลูกป่าเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว

5. ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์

5.1 ประเด็นการร่วมรับผลประโยชน์จาก แนวทางการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะมีความคิดเห็นคล้ายกันคือ ทำให้ชุมชนสะอาด มีระเบียบและร่มรื่นขึ้น ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนช่วยพัฒนาทางด้าน

ความคิดใหม่ๆให้กับ ตัวผู้ปฏิบัติเอง ทำให้ชุมชนมีความก้าวหน้าการปลูกผักสวนครัวไว้รับประทานเอง ทำให้ประหยัดรายจ่าย เพิ่มรายได้และปลอดภัยต่อสุขภาพ

6. ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมติดตามและประเมินผล

6.1 ประเด็นการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินการตามแนวทางการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน รวมถึงปัญหาและอุปสรรค ที่ควรปรับปรุงแก้ไข

ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลว่า คณะกรรมการชุมชนและประชาชนที่สนใจจะมีการประชุมร่วมกันทุกเดือน เพื่อพูดคุยกันและชี้แจงความคืบหน้าของการดำเนินงาน ในส่วนของการประเมินผล พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้ร่วมตรวจสอบและประเมินผลกันอย่างจริงจัง เพียงแค่รับฟังว่าดำเนินการถึงขั้นตอนไหน สนใจแต่ผลลัพธ์เท่านั้น ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ ความล่าช้าและความไม่สม่ำเสมอในการดำเนินงาน ปัญหาการตั้งถังขยะบริเวณหน้าบ้าน ประชาชนบางส่วนไม่พอใจ เพราะกลิ่นเหม็นจากขยะที่นำมาทิ้ง และปัญหาการขาดแกนนำรุ่นที่สอง เนื่องจาก ประชาชนวัยทำงานติดภารกิจในการประกอบอาชีพ และภารกิจส่วนตัว

6.2 ประเด็นการเข้าร่วมรับฟังประชมผลการดำเนินงานการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน และความพึงพอใจ

ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า เข้าร่วมประชุมรับฟังผลการดำเนินงานการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ รู้สึกพึงพอใจกับการดำเนินการในขณะนี้ที่ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดีในเรื่องของการลดปริมาณขยะ และคัดแยกขยะอย่างถูกวิธี ถึงแม้ว่าจะยังมาร่วมประชุมไม่มากนัก แต่รับแนวทางไปปฏิบัติกันเป็นอย่างดี ทำให้ปริมาณขยะในชุมชนลดลง ชุมชนสะอาดขึ้น และเนื่องจาก คณะกรรมการชุมชนและ อาสาสมัครสาธารณสุขร่วมกันติดตามผลการดำเนินงานตามบ้านเรือน โดยมีการสอบถาม และติดตามว่าครัวเรือนยังมีการคัดแยกขยะอยู่หรือไม่ เป็นการกระตุ้นให้คนทำตาม ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 ยังกล่าวอีกว่า “รู้สึกภาคภูมิใจกับรางวัลที่ได้รับมา เหมือนกับสิ่งที่ร่วมกันลงมือทำ ความสามัคคีได้รับการตอบสนอง และความไว้วางใจจากสมาชิกในชุมชนที่ให้ความเชื่อมั่น”

7. ด้านการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่าย

7.1 ประเด็นการชักชวนสมาชิกในชุมชนคนอื่นๆ เข้าร่วม และผลการตอบรับ

ผู้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลว่า ได้มีการชักชวนสมาชิกในชุมชนคนอื่นๆเข้าร่วมกิจกรรมการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธี โดยเริ่มต้นจากการชักชวนบ้านใกล้เคียงก่อน โดยการทำให้ดูเป็นตัวอย่างและแจกแจงข้อดีข้อเสียของการคัดแยกขยะให้ทราบ ในส่วนของอาสาสมัครสาธารณสุข จะมีบ้านที่อยู่ในความดูแลคนละประมาณ 15 หลังคาเรือนซึ่งอยู่ในละแวกบ้านพักของตนเอง เมื่อเข้าไปเยี่ยมจะทำการชักชวนพูดคุยอยู่เสมอเรื่องของความสะอาดในบริเวณบ้านพัก และการคัดแยกขยะในครัวเรือนเพื่อสุขอนามัยที่ดี ในส่วนของคณะกรรมการชุมชน จะขยายความร่วมมือไปยังคณะกรรมการชุมชนอื่น โดยชักชวนมาร่วมประชุมและจัดแสดงผลงานการจัดการสิ่งแวดล้อมของแต่ละชุมชน และมีการสร้างเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) โดยชักชวนให้ประชาชนที่สนใจเข้าร่วมสมัครเป็นเครือข่าย เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันในระดับประเทศต่อไป

8. ด้านความคาดหวังต่อภาครัฐ

8.1 ประเด็นความคาดหวังหรือต้องการให้หน่วยงานภาครัฐส่งเสริมหรือสนับสนุนต่อการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 ให้ความคิดเห็นว่า อยากให้ภาครัฐให้การช่วยเหลือด้านงบประมาณบางส่วน ไม่จำเป็นต้องทั้งหมด หรือให้การสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 ให้ความคิดเห็นว่า อยากให้ทางเทศบาลประชาสัมพันธ์ เรื่องการคัดแยกขยะอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และการหาช่องทางการตลาด

9. แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน

คณะกรรมการชุมชนมีส่วนช่วยในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ หรือวิทยากรเพื่อมาให้ความรู้และแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชนในชุมชน และปราชญ์ชาวบ้านมีส่วนช่วยถ่ายทอดความรู้ในเรื่องของสุขภาพอนามัย การบริหารร่างกายโดยนำความรู้พื้นฐานหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ สาธิตการใช้ก้นตาลบริหารร่างกาย การถ่ายทอดความรู้ในเรื่องของการจัดระเบียบบริเวณบ้านให้สะอาด ปลอดภัยจากโรคภัย

ความสำเร็จของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมภายในชุมชน วัดสังฆราชาวาส เทศบาลเมืองสิงห์บุรี ผู้วิจัยพบว่าชุมชนวัดสังฆราชาวาส มีโครงการการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมหลากหลายโครงการ และมีการบูรณาการ ร่วมกับกลุ่ม/องค์กรต่างๆ เพื่อดำเนินการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน ซึ่งมีผลงานเป็นที่ประจักษ์คือ รางวัลชนะเลิศ การประกวดหมู่บ้าน/ชุมชนสะอาดระดับอำเภอ ปี 2560 รางวัลเครือข่าย ทสม. ดีเด่นระดับจังหวัด ปี 2561 รางวัลเครือข่าย ทสม. ดาวรุ่งระดับประเทศ ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปี 2561 และรางวัล หมู่บ้านปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรคมะเร็ง โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจและหลอดเลือด ที่มีผลงานในระดับดีเยี่ยม

การอภิปรายผล

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข่าวสาร

จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมรับรู้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน ที่สำคัญได้แก่ ปัญหาขยะ ปัญหาความสะอาด ปัญหากลิ่นเหม็นจากขยะ และปัญหาน้ำท่วมขังในบางพื้นที่ของชุมชน พบว่า สมาชิกในชุมชนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นอย่างดี สอดคล้องกับการศึกษาของจตุรงค์ เดชะวงศ์(2553) ศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพของ

ชุมชนบ้านมะกอก อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า สมาชิก ในชุมชนรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเช่น ปัญหา การทิ้งขยะในที่สาธารณะ และปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน เป็นต้น และจากผลการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับทราบแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมนั้น พบว่าประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์การรับรู้แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ซึ่งส่วนใหญ่จะทราบ แนวทางจากการอบรม หรือเวทีประชุมต่างๆที่มีการสอดแทรกความรู้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับการศึกษาของถนอมขวัญ พันธุ์สนิท(2550) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มูลฝอย ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ที่พบว่า การอบรมเกี่ยวกับความรู้ใน การจัดการ ขยะมูลฝอยและแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ที่ต่างกัน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน

จากผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมของ ชุมชนนั้น ประชาชนต่างร่วมกันเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา การอนุรักษ์และการป้องกันสิ่งแวดล้อมร่วมกัน เพราะต้องการให้ชุมชนมีการพัฒนา บ้านและชุมชนสะอาด มีสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น โดยเริ่มต้นที่เด็กนักเรียนใน โรงเรียนก่อน เป็นการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนในชุมชนเห็นและตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของ การคัดแยกขยะในครัวเรือน สอดคล้องกับการศึกษา

อรวรรณ เกิดจันทร์(2556)เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับดี โดยจัดกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน และการชมวิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น ประกอบกับได้มีการ กำหนดแผนงาน จัดกิจกรรมที่ช่วยให้คนในชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ดูแล รักษา แหล่ง ท่องเที่ยว

ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมตัดสินใจ

จากผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชน ในการจัดทำแผนการพัฒนา สิ่งแวดล้อมในชุมชน ทางชุมชน วัดสังฆราชชาวาสจะมีการประชาคมแผนร่วมกัน และคัดเลือกตัวแทนเพื่อเป็น คณะกรรมการประสานการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนร่วมกับหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง สอดคล้อง กับ

การศึกษาของจักรกฤษ พานิชกุล (2547) เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม ในเขต เทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดย การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน จากการจัดกิจกรรมต่างๆ มีการคัดเลือกและ จัดตั้งคณะกรรมการ ชุมชน โดยมีการจัดการประชุม ร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชน มีการดำเนินการจัดการแก้ปัญหาาร่วมกัน

ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมดำเนินการ

จากผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน ประชาชนให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามแนวทาง การจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นอย่างดี มีการปรับภูมิทัศน์หน้าบ้าน/ในบ้านของตนเอง และมีการจัดการขยะอย่างถูกวิธี สอดคล้องกับการศึกษา ของจตุรงค์ เดชะวงศ์(2553) ศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพของชุมชนบ้านมะกอก อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า ประชาชนภายในชุมชนบ้านมะกอกให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การคัดแยกและจัดเก็บขยะประเภทต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม มีการปรับภูมิทัศน์สองข้างทางและบริเวณหน้าบ้าน

ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมรับประโยชน์

จากผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมในรับผลประโยชน์ ประชาชนส่วนใหญ่จะมีความคิดเห็นคล้ายกันคือ ทำให้ชุมชนมีความก้าวหน้าสะอาด มีระเบียบและร่มรื่นขึ้น ก่อให้เกิดความสามัคคีภายในชุมชน ช่วยพัฒนาทางด้านความคิดใหม่ๆ ให้กับตัวผู้ปฏิบัติเอง ช่วยลดรายจ่ายจากการปลูกผักสวนครัวและทำปุ๋ยหมักใช้เองภายในบ้าน และเพิ่มรายได้จากการนำขยะมาขายได้ สอดคล้องกับการศึกษาของสุรเดช สมใจหมาย(2551) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม คือ ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมติดตามและประเมินผล

จากผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล คณะกรรมการชุมชน และประชาชนที่สนใจจะมีการประชุมร่วมกันทุกเดือน ซึ่งผู้วิจัย พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้ร่วมตรวจสอบกันอย่างจริงจัง และไม่ได้ให้ความสำคัญกับเกณฑ์การประเมินผลมากนัก เพียงแค่รับฟังว่าดำเนินการถึงขั้นตอนไหน หรือผลลัพธ์ที่ได้ ได้ตาม ที่ต้องการหรือไม่เท่านั้น ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ ความล่าช้าและความสม่ำเสมอในการดำเนินงาน งบประมาณในการดำเนินงานบริหารจัดการไม่เพียงพอ และปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต คือ ปัญหาการขาดแกนนำรุ่นที่สอง สอดคล้องกับการศึกษาของกานดา จินตามงคล (2558) เรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ด้วยกระบวนการ การมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบค่าเฉลี่ยด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการมากที่สุด ซึ่งส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลเหมืองง่า

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างเครือข่าย

จากผลการวิจัย พบว่า สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนก่อน เมื่อเห็นข้อดีของการปฏิบัติแล้ว จะมีการชักชวนสมาชิกคนอื่นๆ เข้าร่วมหรือเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ โดยใช้การโฆษณา

ประชาสัมพันธ์ การลงไปพูดคุยถึงบ้านของสมาชิกในชุมชนการสร้างสัมพันธ์ภาพที่มีอยู่แล้วให้มีความลึกซึ้ง สอดคล้องกับการศึกษาของณัฐวรรณ สุนทรวิโรทธิโชติ และกาญจนา สุขาบุรณ์(2556) เรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลสามัคคี ปัจจุบันที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในตำบลสามัคคี พบว่าการมีส่วนร่วม การบำรุงรักษา มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อวัดจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่างๆที่เกี่ยวข้อง

ด้านความคาดหวังต่อภาครัฐ

จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนในชุมชนวัดสังฆราชาวาสต้องการให้ทางหน่วยงานภาครัฐ สนับสนุนการดำเนินงานในด้านต่างๆเช่น งบประมาณสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ กำลังคนในการจัดอบรม การประชาสัมพันธ์ผ่านทางเสียงตามสายหรือการเดินรณรงค์อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอและช่องทางการตลาดในการจำหน่าย ผลิตภัณฑ์แปรรูป เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้ประชาชนดำเนินงาน สอดคล้องกับการศึกษาจตุรงค์ เดชะวงศ์(2553) ศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพของชุมชนบ้านมะกอก อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า การพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อสุขภาพ ภายในชุมชนบ้านมะกอกนั้น หน่วยงานต่างๆภายในชุมชน อาทิเช่น หน่วยงานทางภาครัฐ องค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานเอกชนควรเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนทางด้านแหล่งเงินทุน อุปกรณ์ ในการทำกิจกรรม และบุคลากรที่จะเข้ามาให้ความรู้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและการพัฒนาในชุมชนอย่างต่อเนื่องต่อไป

ในส่วนของคณะกรรมการชุมชนและประชาชนชาวบ้าน

จากผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการชุมชนมีการประชุมเพื่อหาแนวทางร่วมกับประชาชนที่สนใจ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ยอมรับว่า “การเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดของประชาชนเป็นเรื่องยาก” แต่ในที่สุดก็สามารถหาวิธีจัดการได้ โดยให้เด็กนักเรียนเป็นตัวช่วยให้ผู้ใหญ่ในชุมชนเห็นและปฏิบัติตาม และเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนและประชาชนชาวบ้านจะถ่ายทอดความรู้เรื่องของสุขภาพอนามัย การบริหารร่างกายโดยนำความรู้พื้นฐานหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอิสมาแอ คาเว็งและภิญโญ นิลจันทร์(2556) ศึกษาเรื่องบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการบริหารเทศบาลตำบลยะรัง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี พบว่า คณะกรรมการบริหารเทศบาลมีแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยการสร้างแนวคิด จิตสำนึกให้มีส่วนร่วมและความรับผิดชอบ โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในท้องถิ่นในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทุกอย่างในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากการอภิปรายผลการศึกษาข้างต้น แนวทางในการส่งเสริมกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการจัดทำข้อเสนอแนะใน 3 ประเด็น คือ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรจัดหาช่องทางการตลาด และสนับสนุนการตั้งกลุ่มการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในชุมชน
2. ภาครัฐควรสนับสนุน และเผยแพร่แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน วัดสังฆราชาวาส เป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่นๆ ได้ทำตาม พร้อมทั้งให้การช่วยเหลือสนับสนุนให้ชุมชนต่างๆ สามารถดำเนินงานได้
3. ภาครัฐควรส่งเสริมและแนะนำการหาแหล่งทุนต่อยอดในการดำเนินโครงการจากหน่วยงานหรือองค์การต่างๆ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ภาครัฐควรมีการประชาสัมพันธ์ รมรณรงค์การคัดแยกขยะ การจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น การประกาศเสียงตามสายเทศบาล การลดใช้ถุงพลาสติก เป็นต้น
2. ภาครัฐควรมีการจัดกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์เพื่อพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และความคิดเห็นร่วมกัน โดยสอดแทรกผ่านกิจกรรมกีฬาหรือประเพณีการต่างๆ
3. ภาครัฐควรจัดให้มีการแข่งขันและตั้งรางวัลเพื่อจูงใจให้ชุมชนร่วมกันจัดกิจกรรมคัดแยกขยะ ลดปริมาณขยะในชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมกับชุมชนอื่นๆ เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนในด้านอื่นๆ เช่น นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิต นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัจจัยในด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในบริบทอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการในด้านต่างๆต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ (2562). รายงานสถานการณ์สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2562. ส่วนขยะมูลฝอยชุมชน กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กานดา จินตามงคล (2558). การจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน. การค้นคว้าอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต .มหาวิทยาลัยเนชั่น.
- จักรกฤษ พานิชกุล (2547). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการปัญหา สิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนคร เชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จตุรงค์ เดชวงค์ (2553). การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพของชุมชนบ้านมะกอก อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(การส่งเสริมสุขภาพ) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ณัฐวรรณ สุนทรวิโรจน์ และกาญจนา สุขาบุรณ์ (2556). การศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลสามบัณฑิต : ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในตำบลสามบัณฑิต. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ถนอมขวัญ พันธุ์สนิท (2550). การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เทศบาลเมืองสิงห์บุรี(2561). แผนพัฒนาเทศบาลเมืองสิงห์บุรี (พ.ศ.2561-2565). งานวิเคราะห์นโยบาย และแผนฝ่ายแผนงานและงบประมาณ, กองวิชาการ เทศบาลเมืองสิงห์บุรี.
- ยุทธพงษ์ เข้าประมงค์ (2554). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ (2545). รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมลักษณ์ ไชยเสรีรัฐ (2549). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในคณะกรรมการตรวจสอบ และติดตามการบริหารงานตำรวจสถานีตำรวจนครบาล. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สุรเดช สมใจหมาย (2551). ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(2545). เอกสารประกอบการประชุม
ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : การจัดการเพื่อความอยู่รอดของคนไทย.วันที่ 21
มิถุนายน 2545 สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2563 จาก
<https://www.nesdc.go.th/images/content/book55-45.pdf>

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ (2561).แผนยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580 ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา.
พิมพ์ครั้งที่ 1.

อรรวรรณ เกิดจันทร์(2556). การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ป่าชายเลนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(การจัดการการท่องเที่ยว), มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

อิสมาแอ คาเว็ง และ ภิญโญ นิลจันทร์ (2556). บทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ของคณะกรรมการบริหารเทศบาลตำบลยะรัง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต(การปกครองท้องถิ่น) วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น